

Eduskunta Hallintovaliokunta
00102 EDUSKUNTA
hav@eduskunta.fi

Lausuntopyyntö sähköpostitse 26.1.2022

Pohjois-Pohjanmaan Työ- ja elinkeinotoimiston kirjallinen lausunto, eduskunnan hallintovaliokunta; VNS 6/2021 vp Valtioneuvoston selonteko kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista

Valtioneuvoston selonteko kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista on kokonaisuudessa kattava, laaja-alainen ja pohjautuu laaja-alaiseen tilannekuvaan. Tilannekuva osoittaa kotoutumisen uudistamistarpeita käsittelevän selonteon tarkoituksen ja luo suuntaviivoja kotoutumisen edistämisen kehittämiseksi. Tavoitteena on mm. varmistaa maahanmuuttajaväestön osallisuus yhteiskunnassa sekä hyödyntää heidän osaamis- tansa kokonaisvaltaisesti.

Selonteolla on liittymäpintaa esimerkiksi seuraaviin uudistuksiin, valmisteluihin ja ohjelmiin:

- Työllisyyden edistämisen kuntakokeilut
- Työvoima- ja yrityspalveluiden pysyvän palvelurakenteen valmistelu
- Sosiaali- ja terveyshuollon uudistus
- Sosiaaliturvauudistus
- Pohjoismainen työvoimapalvelumalli ja palkkatukiuudistus
- Jatkuvan oppimisen uudistus ja jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus
- Koulutuspoliittinen selonteko, jonka puitteissa käsitellään maahanmuuttajalasten ja -nuorten varhaiskasvatukseen ja koulutukseen liittyvät kysymykset
- Oikeus oppia - kehittämisohjelma ja oppivelvollisuuden laajentaminen
- Yrittäjyysstrategia
- Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma
- Kansallinen demokratiaohjelma
- Sisäisen turvallisuuden selonteko
- Kansallinen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennaltaehkäisyn toimenpideohjelma 2019–2023
- Lähiohjelma 2020–2022 ja Asuntopoliittinen kehittämisohjelma
- Hallituksen tasa-arvo-ohjelma
- Rasismin vastainen ja hyvien väestösuhteiden toimintaohjelma
- Valtioneuvoston ihmiskaupan vastainen toimintaohjelma
- Ulkomaalaisten työntekijöiden hyväksikäytön torjunnan toimenpiteet
- Kielipoliittinen ohjelma
- Komission tiedoksianto kotouttamista ja osallisuutta koskevasta toimintasuunnitelmasta 2021–2027.

Edellä mainittu liittymäpintojen monipuolisuus osoittaa laaditun selonteon kokonaisuuden laajuuden ja kotoutuja-asiakkaiden palvelun hallinnan kokonaisuuden etenkin asiakasnäkökulmasta. Kaikessa kehittämistyössä on otettava huomioon kotoutuja-asiakas sekä maahanmuuttaja-asiakas ja kehitettävän osa-alueen suhde ko. asiakaskohderymiin.

Maahanmuuttajien tilanteet erilaisia ja eriarvoisia

Selonteon esityksien tavoitteet ovat selkeitä ja uudistuksen kokonaisuudet on kiteytetty kolmeen eri asiakokonaisuuteen. Tavoitteena on edistää maahanmuuttajien työllisyyttä ja osallisuutta sekä nopeuttaa kotoutumista kaikissa eri vaiheissa.

Kotoutumisohjelman yksilökohtaisuus

Selonteossa kuvataan kotoutumisohjelman sisältöä ja yksilökohtaisuutta, jonka aikana kotoutujalla olisi mahdollisimman kattavasti mahdollisuus hyödyntää kotoutumisen palveluja ja muita kotoutumiseen tarvittavia palveluja. Tämä vaikuttaa TE-toimiston näkökulmasta hyvältä kehittämisen kohteelta. Kotoutumisen palvelun palvelukokonaisuus edellyttää eri toimijoiden välistä yhteistyötä sekä tiedonvaihtoa, jonka kautta palvelutarjonta olisi mahdollisimman monipuolinen.

Esitetyt tavoitteet ja toimenpiteet kotoutumien edistämisen kehittämiseksi

Kotouttamispolitiikan yhteensovittaminen, valtavirtaistaminen ja seuranta

Kotoutumislain valtavirtaistaminen on selonteossa kuvattu seikkaperäisesti. Väestön monimuotoistumisen myötä on merkittävää, että yhteiskunnan rakenteita ja koko palvelujärjestelmää kehitetään huomioiden koko väestön tarpeet. Toivottavaa on, että maahanmuuttajien oma ääni saadaan esille sekä heidän näkökulmiansa kysytään kehittämistyön ohessa ja aikana. Paikallistason ja aluetason kotouttamispolitiikan toiminnan turvaaminen pohjautuu kumppanuusyhteistyöhön sekä asia on saatava politiikkasuunnitteluun eri tasoilla.

Kotouttamispolitiikan yhteensovittamisen, valtavirtaistamisen ja seurannan keskeiset toimenpiteet on selonteossa kuvattu selkeästi. Toimenpiteet sisältävät toiminnan toteuttamisen kannalta konkreettisia asioita eivätkä uudistuksen keinot jää liian ylätasolle. Tähän kokonaisuuteen sisältyy kieli- ja muun koulutuksen tarpeen ennakointi.

Selonteon tavoitteena tuodaan esille henkilöstön osaamisen vahvistaminen ja ajantasaisuus esim. täydennyskoulutuksen muodossa, joka on oleellinen ja tärkeä havainto. Hyvien käytäntöjen jalkauttaminen yhdistettynä osaamisen kehittämiseen tuo näkyvyyttä asiakokonaisuudelle sekä vaikuttavuutta päivittäiseen työhön. Esityksessä nostetaan esille myös tarve kehittää ruotsinkielisille asiakkaille suunnattua kotouttamista. Tietojärjestelmän kehittäminen mahdollistaa kotoutumisprosessin seurannan ja mahdollistaa prosessin vaikuttavuuden kehityksen seurannan.

Esikotouttava työ vastaanottokeskuksissa ja kansainvälistä suojaa saaneiden kuntiin ohjaus

Vastaanottokeskusten esikotouttamisen työn kehittäminen vaikuttaa oikein hyvältä ja tarkoituksenmukaiselta kehittämisen alueelta. Lisäksi selonteossa tuodaan esille kunta-sektorin kanssa tehtävän yhteistyön tarkastelu ja linjaus.

Parannetaan ohjauksen ja neuvonnan sisältöjä ja saatavuutta kaikille maahanmuuttajille

Tervetuloa Suomeen -oppaan sisällön kehittäminen ja päivittäminen sekä etenkin saavutettavuuteen panostaminen, jossa otetaan huomioon ajankohtaisuus sekä jakelukäytäntöihin huomion kiinnittäminen. Matalan kynnyksen ohjaus- ja neuvontatyöhön panostaminen ja ottaen huomioon monikieliset alueelliset ja paikalliset tarpeet tuovat toimintaan varmasti vaikuttavuutta. Työelämä tietouden- ja sääntöjen sekä yhteiskunnan toiminnan periaatteiden esillä pitäminen sekä sisällyttäminen helpottavat kotoutumista sekä ehkä väärinymmärryksiä ja ristiriitatilanteita.

Kehitetään alkuvaiheen kotoutumisen tukea

Kotoutumisohjelman alkuvaiheen palveluprosessin selkeyttäminen sekä rakenteen luomisen eri asiakaskohderyhmille soveltuvaksi on todella oleellinen ja tärkeä kehittämisen kohde. Rakenteiden ja prosessien selkeyttäminen edellyttää ehdottomasti myös palveluiden sisällöllistä kehittämistä ja uudistamista. Selonteossa nostetaan esille esim. naisten kotouttamispalveluiden kehittämiseen panostaminen sekä kohdentaminen. Eri väestölliset asiakasryhmät on tärkeä muistaa aina kehittämistyössä ja kohderyhmän oman äänen sekä ideoiden käsitteleminen.

Kotoutumisohjelman tavoitteet

Kotoutumisohjelman tavoitteet on hyvin selkeästi ilmaistu. Tavoitteissa tuodaan esille työllistyminen, työllistymistä tukevat palvelut, kielitaito, yhteiskuntaan tuntemuksen ja osallisuuden vahvistaminen. Lisäksi jatko-ohjaus työelämään tai tarkoituksenmukaisiin työllistymistä edistäviin palveluihin ja koulutukseen, sote-palveluihin sekä järjestöjen toimintaan. Tavoitteissa korostuu yksilöllisyys ja yksikölliset palvelutarpeet. Järjestämisvastuu ja monialainen yhteistyö

Kotoutumisohjelman kohderyhmät

Kotoutumisen kohderyhmät on selkeästi tuotu esille selonteossa sekä viranomaisten rooli eli velvollisuus tarjota kotoutumispalveluita asiakkaille. Palveluiden tarjonnan aikataulu eli lähtökohtaisesti kolmen vuoden kuluessa siitä, kun maahanmuuttaja on saanut ensimmäisen oleskeluluvan tai hänen oleskeluoikeutensa on rekisteröity.

Maahanmuuttaja-asiakkaan palvelun aloituksen pohjan muodostavat eri viranomaisten toiminta. Henkilötunnuksen saanti ja kotipaikkakuntamerkin siirtyminen viranomaiselta toiselle ovat todella tärkeitä ja oleellisia asioita asiakkaan palveluprosessin kannalta. Kaikki viiveet ja odottelu aiheuttavat hämmennystä sekä lisäkysymyksiä. Vuoden 2021 loppupuolelle digi- ja väestövirastosta asiakkaat odottivat kotikuntamerkintää jopa 12 viikkoa, joka on noin 3 kuukautta. Onneksi tilanne on parantunut hieman vuoden 2022 alkupuolella.

Järjestämisvastuu ja monialainen yhteistyö

Selonteossa on selkeästi tuotu esille eri viranomaisten eli kunnan ja työllisyyspalveluiden päävastuut. Lisäksi palveluohjauksen osalta selonteossa on tuotu esille esim. hyvinvointialueiden, oppilaitosten ja järjestöjen palveluiden ohjaamisesta huolehtiminen eri viranomaisten toimesta.

Tiedonsiirtoon sekä tietosuojaan liittyvät asiat on nostettu yhdeksi kehittämisen kohteeksi. Monialainen yhteistyö edellyttää työn koordinoitua ja työntekijöiden osaamisen kehittämistä.

Luodaan johdantojakso

Uutena ja tervetulleena uudistuksena selonteossa tuodaan esille johdantojakso, joka olisi osa henkilön kotoutumishjelmaa. Tavoite on luoda alkukartoitukseen ja kotoutumissuunnitelmaan sisällölle sekä seurannalle valtakunnallinen malli. Yhdessä rakennettu ja kehitetty malli mahdollistaa jatkokehittämisen sekä luo palvelulle läpinäkyvyyttä.

Työvoimakoulutuksena järjestettävän kotoutumiskoulutuksen kehittäminen

Selonteossa esitetään kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden uudistamista sekä koulutuksen laadun kehittämiseksi ja yhdenmukaistamiseksi valmistellaan koulutuksen hankinnoissa noudatettavat valtakunnalliset laatukriteerit. Kehittämistyössä keskiössä on tukea kotoutumiskoulutuksen vahvempaa kytkeytymistä työelämään, muuhun koulutusjärjestelmään ja osaamista ja työllistymistä edistäviin palveluihin, ekosysteemeihin sekä järjestöjen toimintaan. Tämä kokonaisuus ja kehittämistyön painotukset tukevat eri tahojen toimintaa ja varmasti toteutuksen jälkeen tuo vaikuttavampaa koulutusta sekä palvelua kotoutujille.

Tulosperusteiset hankinnat on selonteossa nostettu esille sekä dynaamisen hankintajärjestelmän mahdollisuuksien selvittäminen hyötyjen näkökulmasta. Tarkoituksenmukaisia ja oleellisia kehittämisen kohteita.

Kehittämistyön tulosten arviointi sekä korjaavien toimien toteuttaminen on tuotu esille ja TE-toimiston näkökulmasta todella kannatettava toimintatapa.

Lukutaitokoulutus

Osaamisen tunnistamisen menetelmien kehittäminen ja kansallisten arviointikriteerien yhdenmukaistaminen on oleellinen osa lukutaitokoulutuksen kokonaisuuden kehittämistä. Tässäkin kokonaisuudessa uuden teknologian hyödyntäminen koko oppimisprosessissa on hyvä ottaa käyttöön, joka varmasti mahdollistaa opiskelijan motivointia ja ketterää palautteen antamisen kanavaa tarvittaessa.

Kotokoulutuksen päättöarviointi

Selonteko sisältää esityksen kotoutumiskoulutuksen lähtötaso- ja päättöarvioinnin yhdenmukaistamisen ja kehittämisen mallin rakentamisen niin suomeksi kuin ruotsiksi. Tämä kehittämistyö tuo mukanaan toiminnan läpinäkyvyyttä sekä mahdollistaa mahdollisen paikkakunnan / alueen vaihdoksen myötä yhdenvertaisen palvelun asiakkaille.

Kotoutumiskoulutuksen kesto ja omaehtoisen koulutuksen tukeminen työttömyysetuudella

Selonteossa esitetään kotoutumisohjelman keston määrittäminen yksilöllisesti ja enintään 2 vuoden pituiseksi. Lisäksi on tuotu esille, että heikommassa asemassa tai työvoiman ulkopuolella olevien asiakkaiden osalta tämä ei saa tuoda heikennystä, vaan mahdollistaa joustoja. Lisäksi esitetään kohderyhmän kohdalta työttömyysetuudella omaehtoisen opiskelun keston uudistamista, mutta tämä ei saisi aiheuttaa heikennystä asiakkaan mahdollisuudesta kehittää osaamista.

Lisätään työelämän vastaanottavuutta ja työssä oppimista

Selonteossa tuodaan esille, että koto-sib-kokeilun tulokset arvioidaan, jonka jälkeen päätetään mahdollisen mallin vakiinnuttamisesta osaksi työvoimapalveluja. Pohjois-Pohjanmaan TE-toimiston toiminta-alueella on pilotoitu tätä palvelukokonaisuutta sekä on hyvä, että tulokset arvioidaan. Työpaikkasuomi - ja Työpaikkasuomen - koulutustuotteiden laaja-alaista sekä näkyvää markkinointia tarvitaan. Kysymyksessä on oleellinen, toimiva palvelutuote niin yrityksille kuin henkilöasiakkaille.

Ammatillinen koulutus

Ammatillisen koulutuksen rahoitukseen esitetään otettavaksi käyttöön vieraskielisyyteen perustuva tekijä, joka on tervetullut ajatus ja näkyy varmaan koulutuksen laadussa sekä vaikuttavuudessa. Kielitietoiseen opetukseen liittyvän osaamiseen panostaminen henkilöstön täydennyskoulutuksen muotona kuulostaa tärkeältä kokonaisuudelta.

Hyvien väestösuhteiden ja osallisuuden edistäminen

Selonteko nostaa esille hyvien väestösuhteiden edistävien toimenpiteiden kehittämisen osana rasismia, syrjinnän ja hyvien väestösuhteiden toimenpideohjelmaa. Maahanmuuttajien osallisuuden lisääminen palveluiden kehittämisessä ja toteutuksessa on ehdottoman tärkeä kehittämisen näkökulma ja osoittaa yhdenvertaisuutta eri asiakas kohderyhmiä välillä.

Pohjois-Pohjanmaan TE-toimiston näkökulmasta selonteko on laaja-alainen ja sisältää runsaasti kehittämistoimia. Kehittämistoimien toteuttaminen edellyttää poikkihallinnollista ministeriöiden välistä yhteistyötä valtakunnallisella taholla sekä paikallisella tasolla myös. Toteutukseen tarvitaan eri toimijatahoja ml. yhdistykset ja järjestöt.

Palvelujohtaja, johtajan sijainen

Pirjo Juntunen

Lausunto
Valmis

6 (6)

KEHA/1080/2022

11.2.2022

Tämä asiakirja KEHA/1080/2022 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument KEHA/1080/2022 har godkänts elektroniskt

Hyväksyjä Juntunen Pirjo A 14.02.2022 12:01